STAATSCOURANT

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Nr. 12510

7 mei

2015

Circulaire Eerste Kamerverkiezingen 2015

Onderwerp: Eerste Kamerverkiezing 2015
Doelstelling: Informeren
Juridische grondslag: Kieswet
Relaties met andere circulaires: –
Ingangsdatum: 1 mei 2015
Geldig tot en met: 26 mei 2015

1. Inleiding

Deze circulaire dient als handreiking voor de griffies van de provinciale staten voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer op 26 mei 2015.

2. Kandidaatstelling

De Kiesraad treedt bij de Eerste Kamerverkiezing op als centraal stembureau[1]. Provincies hebben dus *geen* rol in het kandidaatstellingsproces. Politieke groeperingen moeten hun kandidatenlijsten en daarmee samenhangende stukken (zoals ondersteunings- en instemmingsverklaringen) rechtstreeks inleveren bij de Kiesraad. De inlevering heeft plaatsgevonden op de dag van de kandidaatstelling, dinsdag 21 april 2015[2]. Op 30 april 2015 heeft de Kiesraad een openbare zitting gehouden waarin is beslist over de geldigheid van de lijsten voor iedere provincie en over het handhaven van de daarop voorkomende kandidaten en de boven de lijsten geplaatste aanduidingen[3]. Tevens heeft de Kiesraad de kandidatenlijsten genummerd. Kiezers hebben vervolgens nog de mogelijkheid om bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in beroep te gaan tegen dit besluit van de Kiesraad[4]. Nadat de kandidatenlijsten onherroepelijk zijn, maakt de Kiesraad deze openbaar. Uiterlijk op 19 mei 2015 worden de kandidatenlijsten gepubliceerd in de Staatscourant[5].

3. Stemming en stemopneming

De organisatie van de stemming en de stemopneming is een verantwoordelijkheid van de provincies. Kiesgerechtigd voor de Eerste Kamerverkiezing zijn de leden van provinciale staten, die per provincie in vergadering bijeen komen tot het uitbrengen van hun stem[6]. De relevante bepalingen over de stemming en de stemopneming door het stembureau staan in hoofdstuk T van de Kieswet. In het navolgende wordt nader ingegaan op de bepalingen uit dit hoofdstuk.

3.1 Stembiljetten

De provincie is zelf verantwoordelijk voor het drukken van de stembiljetten. Voor het stembiljet is bij ministeriële regeling een model vastgesteld (model J 20), dat als bijlage bij deze circulaire is gevoegd. Het model is tevens te vinden in bijlage 1 bij de Kiesregeling[7].
Op de stembiljetten moeten aan de ene zijde de kandidatenlijsten worden afgedrukt en aan de andere zijde de naam van de provincie en de handtekening van de voorzitter van provinciale staten[8]. Deze handtekening moet zoveel malen worden afgebeeld dat zij, hoe het stembiljet ook wordt gevouwen, geheel of ten dele zichtbaar blijft[9].
Het benodigde aantal stembiljetten dient vóór aanvang van de stemming in de vergadering aanwezig te zijn[10]. Houdt u er daarbij rekening mee dat er mogelijk moet worden besloten tot een herstemming (zie §3.11).

1 Art. S 1 van de Kieswet
2 Art. Q 4 en art. R 1 van de Kieswet
3 Art. S 2, eerste lid, van de Kieswet
4 Art. S 5 van de Kieswet
5 Art. S 13 van de Kieswet
6 Art. Q 1 van de Kieswet
7 Zie http://wetten.overheid.nl/BWBR0034180/
8 Art. T 2, eerste lid, van de Kieswet
9 Zie voetnoten bij de bijlage bij artikel 1 van de Kiesregeling
10 Art. T 2, derde lid, van de Kieswet

3.2 Tijdstip stemming

In alle provincies moet op 26 mei 2015 gelijktijdig worden gestemd. De Kieswet schrijft voor dat de stemming aanvangt om 15.00 uur[11]. Van dit tijdstip mag niet worden afgeweken.

3.3 Inrichting Statenzaal

De Kieswet laat zich niet uit over de inrichting van de statenzaal tijdens de stemming. Wel zal de statenzaal zodanig moeten worden uitgerust dat het stemgeheim van ieder statenlid is gewaarborgd. Het gebruik van een stemhokje is in de Kieswet niet verplichtend voorgeschreven, maar omdat er in de statenzalen camera's hangen, en aanwezigen op de tribunes mogelijk camera's of mobiele telefoons bij zich kunnen hebben waarmee sterk kan worden ingezoomd, wordt het gebruik van een of meer stemhokjes wel geadviseerd. In artikel J 4 en J 5 van het Kiesbesluit wordt een aantal regels gesteld met betrekking tot stemhokjes ingeval van verkiezingen die worden georganiseerd door gemeenten. Geadviseerd wordt hierbij aan te sluiten. Het stemhokje mag in geen geval worden afgeschermd met een gordijn.
Verder zullen de leden van het stembureau zodanig in de zaal moeten plaatsnemen dat ieder statenlid zicht heeft op de activiteiten die zij verrichten.

3.4 Openbare zitting

De zitting waarin de stemming en de stemopneming plaatsvinden is openbaar. Belangstellenden mogen de orde van de vergadering echter niet verstoren. De voorzitter is belast met de handhaving van de orde, net als bij andere vergaderingen van de staten. Eventueel kunnen aanwezigen ook (film)opnamen maken van de stemming, mits ook daardoor de orde niet wordt verstoord en de voortgang van de zitting niet wordt belemmerd. Belangstellenden hebben niet de mogelijkheid om bij het stembureau bezwaren in te brengen tegen de gang van zaken of het verloop van de stemming of de stemopneming.

3.5 Instelling en taak stembureau

De voorzitter van provinciale staten (de Commissaris van de Koning of diens plaatsvervanger) benoemt uit de statenvergadering drie leden, die met hem als voorzitter het stembureau vormen[12].

3.6 Verloop van de stemming

De Kieswet laat zich niet uit over het verloop van de stemming. Denkbaar is een procedure waarin de griffier de aanwezige statenleden in de volgorde van de presentielijst oproept om te stemmen. In verband met het door hen uit te oefenen toezicht wordt geadviseerd dat de stemgerechtigde leden van het stembureau als eerste of als laatste stemmen.
Elk statenlid ontvangt van de voorzitter van het stembureau het stembiljet, of, ingeval het statenlid tevens is gemachtigd: twee stembiljetten (zie §3.9 over stemmen bij volmacht).

3.7 Uitbrengen van de stem

Een Statenlid brengt zijn stem uit door een wit vakje, geplaatst vóór de naam van de kandidaat van zijn keuze, rood te maken[13]. Wordt een andere kleur dan rood gebruikt, dan is het stembiljet ongeldig (zie §3.12 voor nadere informatie over ongeldige stembiljetten)[14]. Geadviseerd wordt dat de voorzitter de leden kort voor aanvang van de stemming nadrukkelijk wijst op het belang van stemmen met rood schrijfgerei, bijvoorbeeld een rood potlood.
Het kan voorkomen dat een statenlid in het stemhokje een stemfie (een selfie waarop ook het ingevulde stembiljet zichtbaar is) maakt. Dit is niet verboden, maar wordt wel ontraden.

3.8 Vervangend stembiljet

Aan een statenlid dat zich bij het invullen van zijn stembiljet vergist, kan op diens verzoek door de voorzitter van het stembureau *eenmalig* een nieuw stembiljet worden uitgereikt, naar analogie van de procedure die van toepassing is bij de overige verkiezingen (art. J 27, eerste lid, van de Kieswet). De teruggegeven stembiljetten worden door de voorzitter onbruikbaar gemaakt, door deze aan beide zijden te voorzien van het woord 'onbruikbaar'.

---

[11] Art. T 1 van de Kieswet
[12] Art. T 3 van de Kieswet
[13] Art. T 4, eerste lid, van de Kieswet
[14] Art. T 8, derde lid, van de Kieswet

3.9 Stemmen bij volmacht

Het is mogelijk om bij volmacht te stemmen. Een statenlid dat van deze bevoegdheid gebruik wil maken, moet vóór de aanvang van de zitting waarin de stemming zal worden gehouden (dus niet voor aanvang van de stemming!) een machtigingsformulier bij de voorzitter van provinciale staten afgeven[15]. Het formulier is bij ministeriële regeling vastgesteld (model T 4). Het model is als bijlage bij deze circulaire gevoegd. Op het formulier moeten zowel de volmachtgever als de gemachtigde hun naam en handtekening plaatsen. Een statenlid mag niet meer dan één aanwijzing als gemachtigde aannemen. Het is niet mogelijk om een statenlid uit een andere provincie te machtigen.

3.10 Inlevering stembiljetten

Na het uitbrengen van hun stem leveren de statenleden het stembiljet dichtgevouwen in bij de voorzitter[16]. De Kieswet schrijft niet voor waar de voorzitter de stembiljetten bewaart. In de praktijk komt het voor dat de voorzitter de uitgebrachte stemmen in een transparante box verzamelt, of in een stembus deponeert. Geadviseerd wordt deze praktijk te volgen.

3.11 Stemopneming (tellen)

Nadat alle stembiljetten zijn ingeleverd, tellen de leden van het stembureau de nog dichtgevouwen stembiljetten. De voorzitter deelt vervolgens mee hoeveel stembiljetten er zijn ingeleverd[17]. De stemming is nietig, indien dit aantal groter is dan het aantal in de vergadering aanwezige leden, vermeerderd met het aantal aanwezige leden die als gemachtigde aan de stemming mogen deelnemen[18]. Is dat het geval, dan vernietigt de voorzitter de ingeleverde stembiljetten en moet er een nieuwe stemming plaatsvinden[19].
Is dat niet het geval, dan opent de voorzitter de stembiljetten één voor één[20]. Hij deelt ten aanzien van elk stembiljet mee op welke lijst en welke kandidaat de stem is uitgebracht. Indien sprake is van een blanco of ongeldige stem, maakt hij hiervan eveneens melding[21]. De voorzitter geeft vervolgens elk stembiljet door aan een van de leden van het stembureau. Nadat dit lid het stembiljet heeft nagezien, houden de beide andere leden aantekening van iedere uitgebrachte stem[22].

3.12 Blanco en ongeldige stembiljetten

Stembiljetten waarop geen keuze voor een kandidaat is ingevuld, tellen als blanco stem[23]. Stembiljetten zijn ongeldig als[24]:

- er geen keuze is gemaakt, maar wel op het stembiljet is geschreven of getekend;
- er meer dan één vakje voor de naam van een kandidaat is ingekleurd;
- er iets op het stembiljet is geschreven of getekend waardoor mogelijk de identiteit van de kiezer te achterhalen is;
- er een andere kleur dan rood is gebruikt;
- er geen vakje is ingekleurd, maar de kandidaat op andere wijze is geselecteerd, buiten het vakje voor diens naam (bijvoorbeeld door middel van een pijl of een omcirkeling);
- een ander stembiljet is gebruikt dan het stembiljet dat is bestemd voor de aan de orde zijnde verkiezing.

Op https://www.kiesraad.nl/artikel/tk-blancoongeldig kunnen voorbeelden worden gevonden van blanco en ongeldige stembiljetten.
Het stembureau beslist over de geldigheid van de stembiljetten. Ingeval van twijfel over de geldigheid van een stembiljet wordt het stembiljet aan de vergadering getoond en beslist de vergadering over de geldigheid. Bij staken van stemmen beslist de voorzitter[25].
Let op: er is géén mogelijkheid tot herstel van een ongeldig verklaard stembiljet.

3.13 Bekendmaking aantallen stemmen

Meteen nadat de telling is verricht, meldt de voorzitter ten aanzien van elke lijst het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen, alsmede het gezamenlijke aantal uitgebrachte stemmen. Tevens

---

[15] Art. T 4, tweede lid, van de Kieswet
[16] Art. T 5 van de Kieswet
[17] Art. T 6, eerste lid, van de Kieswet
[18] Art. T 6, tweede lid, van de Kieswet
[19] Art. T 6, derde lid, van de Kieswet
[20] Art. T 7, eerste lid, van de Kieswet
[21] Art. T 7, tweede lid, van de Kieswet
[22] Art. T 7, derde lid, van de Kieswet
[23] Art. T 8, eerste lid, van de Kieswet
[24] Art. T 8, tweede en derde lid, van de Kieswet
[25] Art. T 9 van de Kieswet

meldt hij het aantal blanco en het aantal ongeldige stemmen[26].
Let op: er is géén mogelijkheid om bezwaren in te dienen tegen de bekendmaking van de aantallen stemmen. Mochten er toch bezwaren zijn tegen het verloop van de stemming of tegen de stemopneming (het tellen), dan kan de voorzitter wijzen op de mogelijkheid om deze bezwaren in te brengen tijdens de zitting van de Kiesraad waarin de uitslag bekend wordt gemaakt[27] (waarover nader in §4 van deze circulaire).

Vervolgens worden de onbruikbaar gemaakte stembiljetten in een pak (of envelop) gedaan. Het pak wordt verzegeld, en voorzien van de naam van de provincie en het aantal stembiljetten dat het pak bevat. Daarna gebeurt hetzelfde met de stembiljetten met een blanco stem en de ongeldig verklaarde stembiljetten: ook deze worden in pakken gedaan, die worden verzegeld en voorzien van de naam van de provincie en het aantal stembiljetten dat het pak bevat[28]. Ten slotte worden ook de geldige stembiljetten, lijstgewijs gerangschikt, in een pak gedaan, dat eveneens wordt verzegeld. Ook op dit pak wordt de naam van de provincie vermeld, alsmede het aantal stembiljetten dat het pak bevat[29].

3.14 Proces-verbaal

Meteen daarna maakt het stembureau het proces-verbaal op[30]. Ook voor het proces-verbaal is bij ministeriële regeling een model vastgesteld (model T 11). Dit model is als bijlage bij deze circulaire gevoegd. Het kan ook met Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) worden aangemaakt, zodat de namen van de lijsten en kandidaten vooraf al zijn ingevuld. Nadat het proces-verbaal is ingevuld, wordt het door de voorzitter en alle leden van het stembureau getekend[31].

3.15 Overbrenging naar centraal stembureau (Kiesraad)

Ten slotte worden, onverwijld na afloop van de stemming, het proces-verbaal en de verzegelde pakken in persoon overgebracht naar de voorzitter van het centraal stembureau (de Kiesraad)[32]. Als gebruik wordt gemaakt van OSV, moeten daarnaast een digitale gegevensdrager met het OSV-bestand en de bijbehorende controlelijst worden ingeleverd. Alle verkiezingsbescheiden dienen uiterlijk op de dag van de stemming om 21.00 uur door de Kiesraad te zijn ontvangen. Zie ook de brief van de Kiesraad d.d. 5 maart 2015 (kenmerk: 2015-0000071079).

4. Uitslag

Nadat de Kiesraad de processen-verbaal heeft ontvangen, gaat hij over tot het verrichten van de werkzaamheden ter vaststelling en bekendmaking van de uitslag van de verkiezing. Op donderdag 28 mei om 16.00 uur houdt de Kiesraad een openbare zitting in het gebouw van de Eerste Kamer waarin de uitslag wordt vastgesteld.

Het is toegestaan om de media, politieke partijen enz. te informeren over het aantal op de partijen en kandidaten uitgebrachte stemmen, alsmede over het aantal blanco en ongeldige stemmen.

5. Vragen

Voor meer informatie over de Eerste Kamerverkiezing kan contact worden opgenomen met het door het ministerie van BZK en de Kiesraad gezamenlijk ingestelde Informatiepunt Verkiezingen (telefoon: 070-4267329; e-mail: informatiepunt@kiesraad.nl).

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk

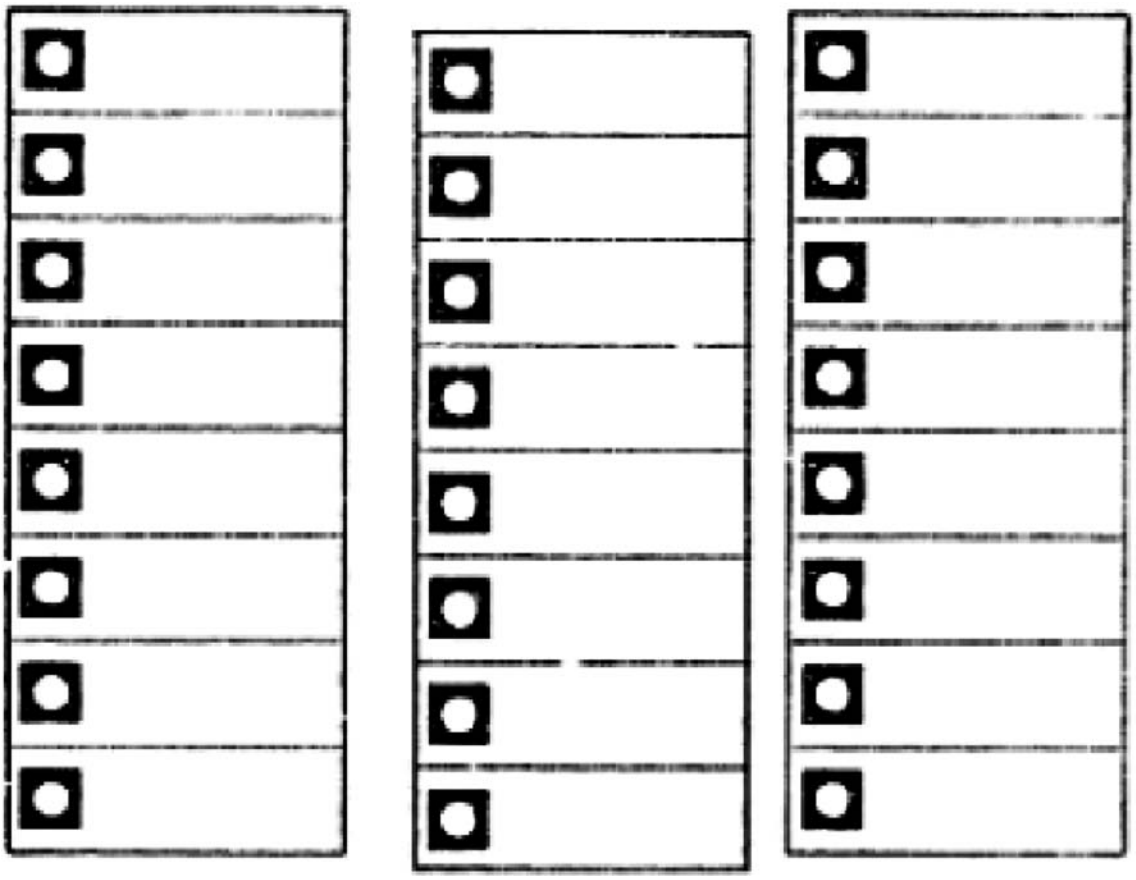
[26] Art. T 10, eerste lid, van de Kieswet
[27] Art. U 16, eerste lid jo. art. P 20, derde lid, van de Kieswet
[28] Art. T 10, tweede lid, van de Kieswet
[29] Art. T 10, derde lid, van de Kieswet
[30] Art. T 11, eerste lid, van de Kieswet
[31] Art. T 11, tweede lid, van de Kieswet
[32] Art. T 11, derde lid, van de Kieswet

BIJLAGE I – MODEL J 20

(voorzijde)[33, 34]

STEMBILJET voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal..... [in kieskring ..... (.....)][35]

KANDIDATENLIJSTEN[36]

enz.[37]

U stemt door het rood maken van één wit stipje, geplaatst vóór de kandidaat van uw keuze. Het stembiljet wordt zo dicht gevouwen dat de kandidatenlijst niet zichtbaar is.

---

[33] Op de achterzijde van het stembiljet worden gedrukt:
- de handtekening, bedoeld in artikel J 20, eerste lid, dan wel artikel T 2, eerste lid, van de Kieswet, zoveel malen dat zij, hoe het stembiljet ook wordt gevouwen, geheel of ten dele zichtbaar blijft.
- de naam van het vertegenwoordigend orgaan waarvoor de verkiezing geldt, alsmede een aanduiding van de kieskring. De naam en aanduiding worden aan de bovenzijde gedrukt, zoveel malen dat zij goed zichtbaar is als het stembiljet is dichtgevouwen.

[34] Indien in een gemeente twee of meer stemmingen gelijktijdig plaatsvinden, worden op de voor- en achterzijde van het stembiljet over de gehele breedte een voor de stemming onderscheidend kenmerk in de vorm van één of meer kleurenbalken gedrukt, zodanig dat het goed zichtbaar is als het stembiljet is open- of dichtgevouwen.

[35] Alleen op te nemen, indien het een verkiezing betreft van de leden van de Tweede Kamer of van provinciale staten van een provincie die uit meer dan één kieskring bestaat. Achter ‘kieskring’ het nummer en tussen haakjes de naam van de gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd.

[36] Boven elke lijst dient het nummer en, in voorkomend geval, onder het nummer de aanduiding van de politieke groepering te worden vermeld. In geval van een lijstencombinatie dient (dienen) onder het nummer en de aanduiding het (de) nummer(s) van de lijst(en) te worden vermeld waarmee de lijstencombinatie is aangegaan, voorafgegaan door de woorden ‘gecombineerd met’. De kandidaten worden vermeld op dezelfde wijze en in dezelfde volgorde als zij op de kandidatenlijst voorkomen, met weglating van het adres en de geboortedatum. De kandidaten worden per lijst doorlopend genummerd.

[37] De lijsten dienen om en om in te springen. Tussen de lijsten dient ruimte te worden gelaten. Indien op een lijst meer dan vijftig namen zijn geplaatst, mogen de namen van de kandidaten op de eenenvijftigste en volgende plaats worden vermeld aan de voet van de volgende kolom. In dat geval dienen boven die kolom het nummer van de lijst en de eventuele aanduiding van de politieke groepering te worden geplaatst. Bovendien wordt in dat geval boven de naam van de eerste kandidaat van die kolom het woord ’vervolg’ geplaatst. De lijsten dienen in één rij te worden geplaatst of in meer rijen onder elkaar. In laatstbedoeld geval dienen de rijen zo te worden geplaatst dat tussen de langste lijst van een rij en de lijstnummers van de volgende rij ruimte wordt gelaten.

BIJLAGE II – MODEL T 4

Model T 4

Verzoek om bij volmacht te stemmen voor de Eerste Kamer

Met dit formulier verzoekt u de voorzitter van provinciale staten om uw stem door een ander statenlid te laten uitbrengen.

---

1. Verkiezing
Het gaat om de verkiezing van de Eerste Kamer der Staten-Generaal op:
Datum verkiezing ______________________
Provincie ______________________

---

2. Volmachtgever
naam *voorletters*
______________________ _________

---

3. Gemachtigde
naam *voorletters*
______________________ _________

---

4. Ondertekening
Datum _______________
Handtekening volmachtgever _____________________________________

Datum _______________
Handtekening gemachtigde _____________________________________

In te vullen door voorzitter provinciale staten
Het bovenstaande verzoek is:
☐ ingewilligd.
☐ afgewezen, omdat: _____________________________________

Datum _______________
Naam en handtekening voorzitter _____________________________________

BIJLAGE III – MODEL T 11

Model T 11

Proces-verbaal van het stembureau voor de verkiezing van de Eerste Kamer

Met dit formulier doet het stembureau verslag van de zitting waar is gestemd voor de verkiezing van de Eerste Kamer.

1. Verkiezing
Het gaat om de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal op:
Datum verkiezing ______________________
Provincie ______________________

2. Zitting
Datum ______________________
Tijdstip 15.00 uur

3. Stembureau
Het stembureau bestaat uit de volgende leden van de statenvergadering:
Voorzitter ______________________
Lid 1 ______________________
Lid 2 ______________________
Lid 3 ______________________

4. Toegelaten kiezers en uitgebrachte stemmen
a. Het aantal toegelaten kiezers
Het aantal aanwezige leden dat aan de stemming heeft deelgenomen: ______________________
Het aantal leden dat als gemachtigde voor een ander statenlid stemt: ______________________+
Het aantal toegelaten kiezers: ______________________

b. Het aantal uitgebrachte stemmen
Het aantal uitgebrachte stemmen bedraagt ______________________

c. Verschil
Zijn er meer stemmen uitgebracht dan het aantal toegelaten kiezers?
☐ Nee
☐ Ja, dan is de stemming nietig en moet er opnieuw worden gestemd.

5. Blanco en ongeldige stemmen
Het aantal blanco stemmen ______________________
Het aantal ongeldige stemmen ______________________
Het aantal geldige stemmen op kandidaten ______________________

6. Stemmen per kandidaat en lijst

aanduiding politieke groepering ______________________ *lijstnummer* _________

volgnummer op de lijst	naam kandidaat	aantal stemmen
1		
2		
3		
4		
	totaal	

Aanvullen met benodigde regels.

7. Ondertekening
Datum ______________
Naam en handtekening voorzitter ____________________________________
Naam en handtekening leden ____________________________________
____
____